

Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου

ΜΟΝΟ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΣ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΜΑΣ

Η συγγραφέας μιλάει για τον «Αγγελο της στάχτης» που την οδηγεί στο φως, το μπεστ σέλερ μυθιστόρημά της, το οποίο επανεκδίδεται ύστερα από 18 χρόνια, για την απομόνωση του σύγχρονου ανθρώπου, αλλά και για την ακατανόητη εποχή μας

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΗ ΓΚΙΚΑ

“Μέρες πασχάλινές που είναι, μόνο αναστάσιμος θα έπρεπε να είναι ο λόγος μας. Και το πιο αναστάσιμο μυθιστόρημά μου είναι “Ο Αγγελος της στάχτης”. Μοιάζει παράξενο για ένα βιβλίο με τόσο Αδη μέσα του και άσωτο πόνο και δίψα. Και όμως έτσι είναι. Πέρασε μέσα από όλη αυτή την αγωνία ο Κωνσταντίνος μου για να φτάσει στο αναστάσιμο φως. Το σώμα του ήταν από καταχνιά και στάχτη και, όταν έφτασε στο τέλος του αγώνα του, έγινε φως και φιλντισι και καθαρισμός».

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, με τον επανέκδοση του «Αγγελο της στάχτης», 18 χρόνια μετά την πρώτη έκδοσή του, μιλά στον «Φιλελεύθερο» για όλα: τα φυσικά και τα μεταφυσικά του Αριστοτέλη, τα δύσκολα και τα παράλογα της εποχής μας και εύχεται και ελπίζει «οι αναστάσιμες μέρες να ρίξουν λίγο από το δικό τους Ακτιστο Φως στα σκοτάδια που μας κύκλωσαν».

«Ο Αγγελος της στάχτης», πώς είναι 18 χρόνια μετά;

Θα πω πιο νέος και πιο λαμπερός. Θα πω πιο αναστάσιμος. Μπορεί και να χρειάστηκαν 18 χρόνια για να καταλάβω κι εγώ η ίδια τι σημαίνει να έχω γράψει τον «Αγγελο της στάχτης». Πάντα σε μέρες πένθους, σε μέρες ψυχικής αβροχίας, στη μακριά διαδρομή των δεκαοκτώ χρόνων, τον «Αγγελο της Στάχτης» διάβαζα για να βγω στο φως. Κι ας μιλά για το ταξίδι της ψυχής στον Αδη. Ας είναι ο ίδιος ο χιλιόχρονος ήρωάς μου μια περιπλανώμενη ξεστρατισμένη ψυχή που δραπετεύει από την πολιτεία των νεκρών και αγωνίζεται μέσα στην ερημία και την απόρριψη να βρει την ευφυΐα του, να βρει τις μνήμες της ζωής του και να πει να συγκρουστεί με τον Σκοτεινό για να πάρει πίσω την αγαπημένη του.

Ενας ιδιαίτερος μυθιστορηματικός μύθος, που λειτουργεί με συμβολισμούς...

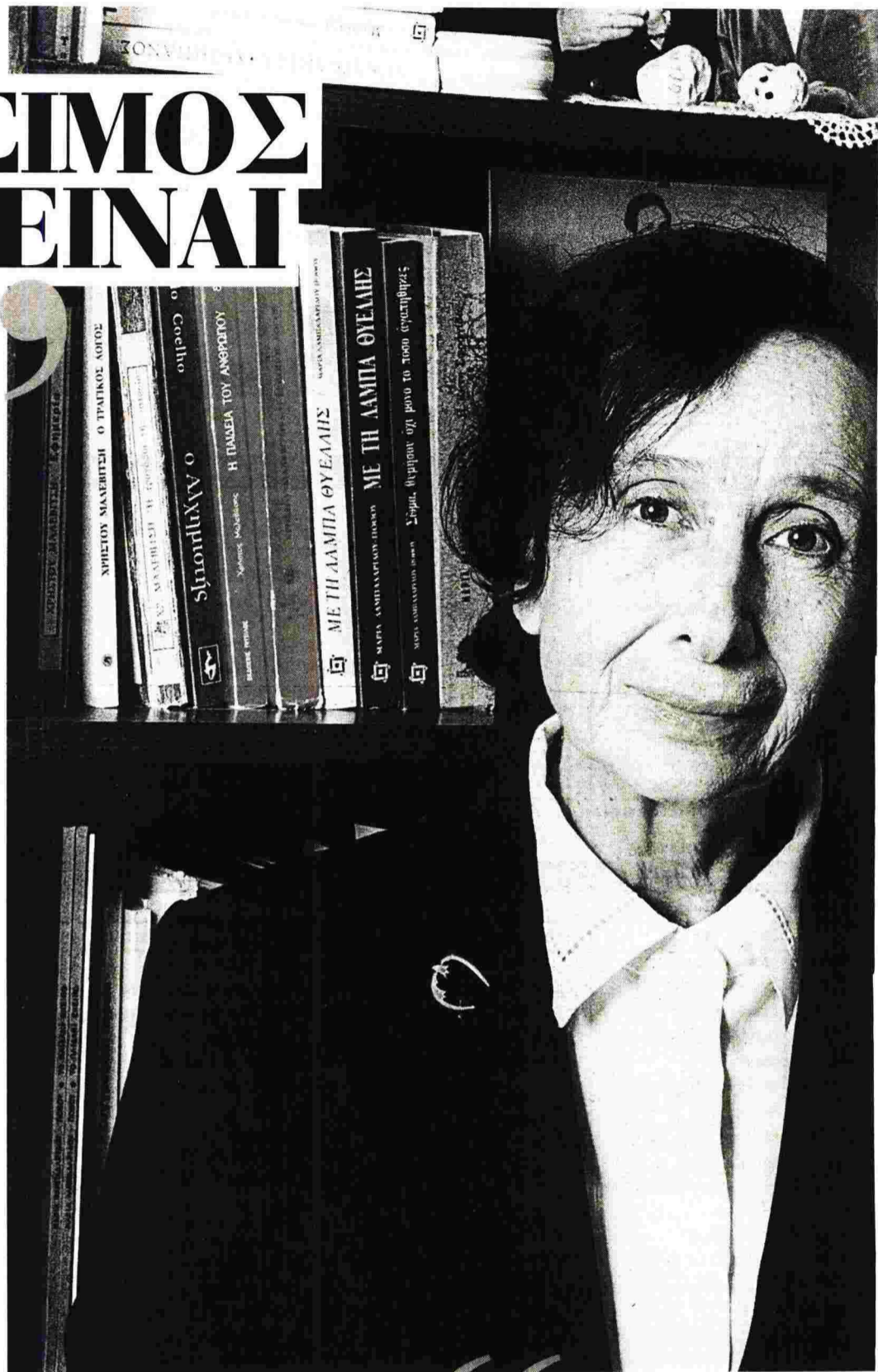
Ολόκληρο το μυθιστόρημα είναι συμβολικό. Ο αγώνας του θνητού που συγκρούεται με τον Σκοτεινό Αρχοντα του Θανάτου, για να πάρει πίσω την Αγαπημένη. Οποια κι αν είναι η Αγαπημένη. Στο βάθος, για να πάρει πίσω την ψυχή του. Βλέπετε, μέσα στην απαξία των καιρών μας, στην ευτέλεια της ζωής και του θανάτου, εγώ ήθελα να δώσω το Αδυτο της ψυχής, το ιερό που κουβαλά από την ουρανική της μνήμη. Το θέμα του είναι από τα δημοτικά μας τραγούδια, το «Τραγούδι του Νεκρού Αδελφού». Είναι ο Κωνσταντίνος, ο μικρός γιος, που σηκώθηκε από το μνήμα να πάει να φέρει την Αρετή, γιατί είχε δώσει όρκο στη Μάνα. Κι εγώ πέρα από τον μύθο της «Μάνας με τους εννιά της γιους», έπλασα έναν καινούργιο μύθο. Εναν Κωνσταντίνο χιλιόχρονο και σημερινό. Θα συναντηθεί με τον Φοίβο, έναν διάσημο μουσικό, που θα τον βοηθήσει να βρει τις μνήμες και την ευφυΐα του. Και το ορφικό πρόσωπό του θα ολοκληρωθεί με τη σπαρακτική αγάπη του. Αγάπη ενός θνητού και μιας αθάνατης ψυχής.

Και η μουσική; Παιζει νομίζω σημαντικό ρόλο η μουσική στον «Αγγελο της στάχτης»...

Ο Φοίβος έχει γράψει τη μουσική «Ο παράδεισος που έχασα». Και ο Κωνσταντίνος τού πάει την ίδια την επτάχορδη λύρα του Ορφέα, που είναι ένα καύκαλο χελώνας, ιερό, με χαραγμένα πάνω της τα μυστικά του Αδη. Γιατί ο Σκοτεινός μόνο τη μουσική φοβάται. Η μουσική θα καταργήσει το Αβατο του Αδη. Και ο Κωνσταντίνος το ξέρει αυτό. Και έτσι με τη μαγική λύρα του Ορφέα, ο Κωνσταντίνος προχωρεί μονάχος στις πέρα από την ανθρωπινή θνητότητα διαστάσεις, μπαίνει ολόσωμος μέσα στα ασφοδελά και λασπωμένα «ευρώεντα κέλευθα» του Ομήρου για να ελευθερώσει τις ψυχές και να βρει την αγαπημένη του.

Ενας μύθος απόλυτα μεταφυσικός, που όμως γίνεται πραγματικότητα της ζωής μας καθώς όλα αυτά μοιάζουν υπαρκτά...

Μα, αυτή είναι η δύναμη ενός μυθιστορήματος: Να κάνει το μεταφυσικό πραγματικότητα της καθημερινότητάς μας. Να κάνει το αόρατο υπαρκτό. Και θα πρόσθετα πως το μυθιστό-

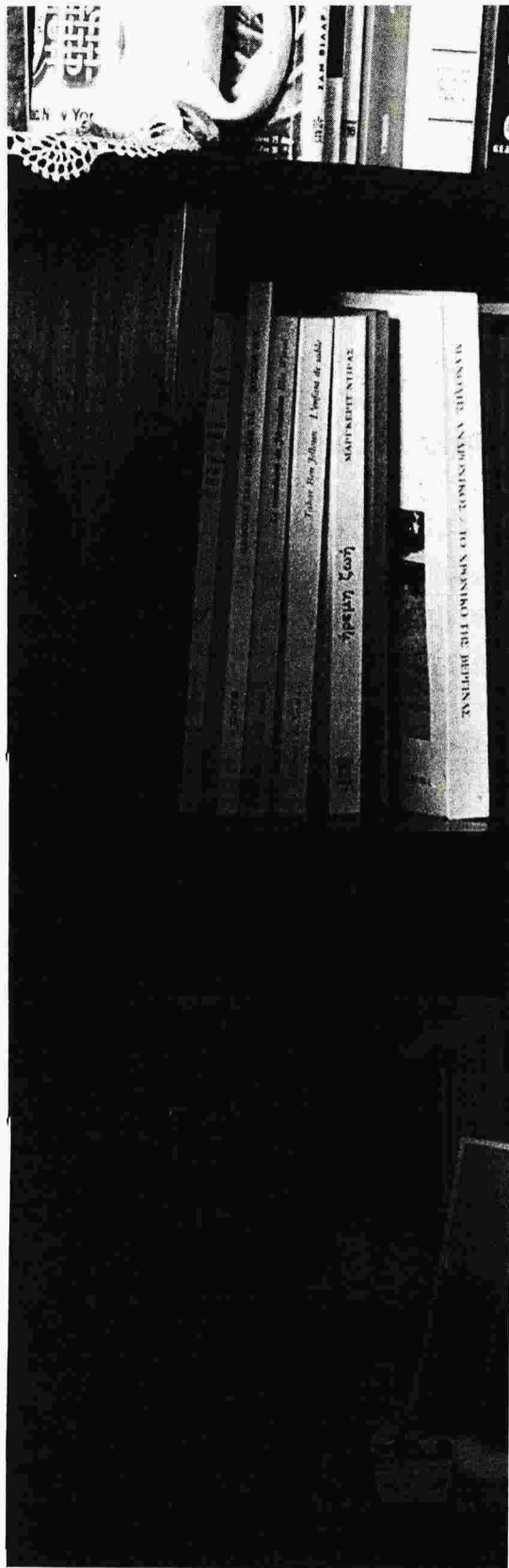

ρημα αυτό δεν μπορείς να το αφηγηθείς σαν μύθο. Γιατί υπάρχει πέρα από τον λόγο. Είναι αυτό που θα αισθανθεί ο αναγνώστης. Αυτό που αισθάνομαι και η ίδια όποτε διαβάζω το βιβλίο και νιώθω σαν να μην το έγραψα εγώ, τόσο με συγκλονίζει κάθε φορά.

Κι όταν ήρθε η στιγμή, περίπου πριν από έναν χρόνο, να εκδοθεί ξανά, σε μια καινούργια του διαδρομή από τις εκδόσεις Πατάκη, το έβαλα αντίκρου μου λέξη λέξη να ξαναζήσω τα μονοπάτια του Αγγέλου μου, τα τυλιγμένα στην καταχνιά. Να πατήσω στις ίδιες πατημασιές του Αόρατου. Και τότε, μόνον τότε κατάλαβα πόσο βαθιά είχα φτάσει στα

“

ΟΛΗ ΑΥΤΗ Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΜΑΣ ΚΑΝΕΙ ΛΙΓΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟΥΣ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ, ΛΙΓΟ ΠΙΟ ΣΟΦΟΥΣ. ΟΜΩΣ, ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ ΕΤΣΙ. ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΝΑΕΙ ΝΑ ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΛΑΒΩΣΑΝ ΤΗ ΒΑΣΑΝΙΣΜΕΝΗ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ

“Η ΠΙΟ ΚΑΘΑΡΗ ΠΟΙΗΣΗ ΠΟΥ ΕΧΩ ΓΡΑΨΕΙ”

Τα περισσότερα από τα μεγάλα βιβλία σας και διαβάζονται αλλά και έχουν γραφτεί μυστικά. Θα θέλατε να μας πείτε γι' αυτή τη μυστική γραφή σας; Και πώς γράφτηκε «Ο Αγγελος της στάχτης»;

Λέει ο Ελύτης σε έναν ωραίο στίχο του πως είναι «ο μύστης των φύλλων της ελιάς». Που σημαίνει, ο μνημένος στα φύλλα της ελιάς. Ίσως γιατί μπόρεσε να βρει μια ρωγμή και να εισχωρήσει μέσα στο γίνεσθαι του φύλλου της ελιάς, στη δημιουργία του από τη φύση. Ουσιαστικά να «συμμετέχει» στο γίνεσθαι της ίδιας της δημιουργίας. Δεν μπορείς να περιγράψεις με λέξεις τι είναι μύση ή μυστική γραφή. Θα μπορούσα μόνο να πω πως είναι μια εσωτερική λειτουργία βαθιά εννοιακή, οραματική ίσως, που σε οδηγεί έξω από τη λογική διαδικασία σε κάποια ξέφωτα

σκέψης. Πιο απλά, θα έλεγα, είναι μια καθαρά ποιητική λειτουργία. Και «Ο Αγγελος της στάχτης» γράφτηκε με την πιο βαθιά εννοιακή ποιητική γραφή μου. Εχω πει άλλωστε σε πολλές συνεντεύξεις πως το μυθιστόρημα αυτό είναι η πιο καθαρή ποίηση που έχω γράψει, όχι μόνον ως λόγος ποιητικός, αλλά και ως σύλληψη, ως ανθρώπινη αγωνία. Ως γεωγραφία της ψυχής στο εδώ και στο επέκεινα.

που τη λέμε Μαρούλα, με διακόσιους πενήντα μαθητές των Γυμνασίων της Μύρινας, και κάποιος μαθητής μου έθεσε αυτήν ακριβώς την ερώτηση. Και του είπα: Κρατάς στα χέρια σου ένα μικρό ραδιοφωνάκι. Και όπου κι αν βρίσκεσαι, πατάς ένα κουμπί και από μέσα του βγαίνει η μουσική που διάλεξες, το τραγούδι. Τα ερτζιανά δεν τα βλέπεις δίπλα στο κουμπί. Όμως χωρίς αυτά η μουσική δεν θα έβγαινε από το ραδιοφωνάκι. Κάπως έτσι. Και τα παιδιά χάλασαν τον κόσμο από ενθουσιασμό, γιατί τόσο εύκολα το κατάλαβαν.

Τι πρέπει να έχει ένας ήρωας ή μια ηρωίδα για να γίνει ήρωας ή ηρωίδα σας; Ή μια ιστορία, για να γίνει ιστορία σας;

Να μπορεί να βοηθήσει τις δικές μου αναζητήσεις πρώτα. Να δώσει μια απάντηση στα δικά μου υπαρξιακά ερωτηματικά. Πάει να πει, τα μυθιστορήματά μου τα έγραψα πρώτα για μένα. Για να βρω εγώ κάποιες απαντήσεις έτσι μέσα από την αναλυτική σκέψη της γραφής μου. Γιατί αυτά που γράφω, μετά τα ξανακοιτάζω, τα ψάχνω εγώ η ίδια, για να δω τι μου λένε. Πόσο βοήθησαν την αντίληψή μου να δει λίγο πιο πέρα. Ή πόσο βοήθησαν την ψυχή μου να αποδεχθεί κάποιες αλήθειες.

Ποτέ δεν στίνω με το μυαλό ένα μυθιστόρημα για να το χτίσω ύστερα με τις λέξεις. Δεν με ενδιαφέρει, ποτέ δεν με ενδιέφερε να πω πράγματα μόνο για να τα πω - ακόμα κι αν θα είχαν αναγνωσιακό ενδιαφέρον. Ήθελα να τα παρατηρήσω για να βρω μέσα από αυτά τις αλήθειες που βασάνιζαν τη δική μου σκέψη.

Κι όμως πολλά από τα μυθιστορήματά σας έγιναν και μπεστ σέλερ, όπως το «Πήραν την Πόλη, πήραν την», που έκανε 23 επανεκδόσεις. Και όπως το «Ξύλινο τείχος» που τόσο αγαπήθηκε. Ο «Ιερός ποταμός», που ιδιαίτερα εγώ αγάπησα. Ακόμη και ο «Αγγελος της στάχτης», αυτό το κατ' εξοχήν μεταφυσικό μυθιστόρημα, απ' ό,τι θυμάμαι, ήταν στα ευπώλητα.

Ναι το θυμάμαι κι εγώ για τον «Αγγελο της στάχτης». Εσείς το είχατε γράψει πρώτη κι εγώ είχα μείνει άναυδη. Εντάξει για το «Πήραν την Πόλη, πήραν την» και για το «Ξύλινο τείχος». Είναι βιβλία ιστορικά, που έχουν και συγκίνηση και ιστορική αλήθεια. Όμως, πώς συμβαίνει να αγαπηθεί τόσο ο «Αγγελος της στάχτης» από ένα αναγνωστικό κοινό; Γιατί ξέρω πως υπάρχουν φανατικοί αναγνώστες του. Και όχι μόνο αναγνώστες μιας συγκεκριμένης παιδείας. Το αγάπησαν και άνθρωποι απλοί, βιοπαλαιστές της ζωής. Θυμάμαι μία νοσηλεύτρια ανιάτων που μου έγραψε -και έχω φυλάξει το γράμμα

της- πως διαβάζει κάθε μέρα λίγες σελίδες από το βιβλίο, γιατί αυτό τη βοηθά να φροντίζει τους αρρώστους της.

Πού το αποδίδετε εσείς αυτό;

Πιστεύω πως η ψυχή λειτουργεί με σύμβολα. Όπως και η φύση. Αποσυμβολίζοντας τη φύση μαθαίνουμε τις ωραιότερες αλήθειες. Έτσι συμβαίνει και με την ψυχή. Και ο πιο ταπεινός άνθρωπος μπορεί και προσλαμβάνει τα σύμβολα εκεί που υπάρχουν - πέρα από την πολυπλοκότητα του μυαλού. Τα προσλαμβάνει και τα κατανοεί. Γι' αυτό λέμε: αυτός είναι αγράμματος, μα σοφός! Η σοφία είναι η γνώση που θησαυρίζει η ψυχή μας έξω από τη διαδικασία της λογικής.

Ποιο από τα βιβλία σας γράφτηκε με τον πιο παράδοξο τρόπο;

Το κάθε βιβλίο έχει τη δική του ταυτότητα. Τη δική του προσωπικότητα ως μυθιστόρημα. Ξεκινάει από μια τυχαία, φευγαλέα περ, εικόνα ζωής, σε πραγματικό τοπίο, που σιγά σιγά μετατρέπεται μέσα μου, απλώνει, ριζώνει, γίνεται αγωνία υπαρξιακή, γίνεται αναζήτηση της αλήθειας που κρύβει. Και τα πρόσωπα γεννιούνται κι αυτά σαν από μόνα τους, έρχονται και με βρίσκουν. Για να βιώσουν αυτή την υπαρξιακή αγωνία, την κοσμική άγνοια, μαζί μ' εμένα και να φτάσουν σε κάποια κάθαρση, σε κάποια λυτρωτική αυτογνωσία. Δεν με ενδιαφέρει το μυθιστόρημα που οικοδομείται αποκλειστικά και επίπεδα πάνω στις ανθρώπινες σχέσεις. Με ενδιαφέρει ο αναγνώστης να σκεφτεί, να συμμετέχει σ' αυτή την πολύ ανθρώπινη αλλά και υπαρξιακή αγωνία των προσώπων μου.

Κάποτε είχα αναφερθεί στο γράμμα

ΜΕ ΤΡΟΜΑΖΕΙ Η ΛΗΘΗ. ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΗ ΛΗΘΗ, Ο ΕΘΙΣΜΟΣ. ΚΙ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΧΕΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΟΛΥΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΑ

που μου είχε στείλει μια φοιτήτρια από τη Θεσσαλονίκη. Μου έλεγε πως: Στη νουβέλα μου «Ναταλία», από το βιβλίο «Ναταλία και Χριστίνα» δεν βοήθησα τη Σίβυλλα. Σίβυλλα ήταν η ερωμένη του Ευγένιου, που ήταν άνδρας της Ναταλίας. Τη χρησιμοποίησα, μου έγραφε, για να ολοκληρώσω τα άλλα δύο πρόσωπα, τον Ευγένιο και τη Ναταλία. Και πως έτσι τη χρησιμοποιούσαν κι εκείνη σε μια κατάσταση που ζούσε. Και με παρακαλούσε να διορθώσω τη νουβέλα, γιατί είχε ανάγκη να βοηθηθεί η ίδια. Με είχε προβληματίσει. Έτσι ήταν. Είχα χρησιμοποιήσει τη Σίβυλλα για να ολοκληρωθούν τα δύο άλλα πρόσωπα. Και είχα γράψει σε ένα κείμενό μου πως σκεφτόμουν να το κάνω, γιατί μου δημιουργούσε ενοχές, ήθελα να είμαι έντιμη προς την αναγνώστριά μου. Και τότε λαβαίνο μύνημα από κάποια άλλη αναγνώστριά μου, η οποία επέμενε, «όχι, σας παρακαλώ, να μην αλλάξετε τις νουβέλες, εγώ έτσι τις αγάπησα, έτσι τις θέλω, να μην πειράξετε ούτε μία λέξη».

Ποιο θεωρείτε ως το αναστάσιμό σας βιβλίο;

Μέρες πασχαλινές που είναι, μόνο αναστάσιμος θα έπρεπε να είναι ο λόγος μας. Και το πιο αναστάσιμο μυθιστόρημά μου είναι «Ο Αγγελος της στάχτης». Μοιάζει παράξενο για ένα βιβλίο με τόσον Αδη μέσα του και άσωτο πόνο και δίψα. Και όμως, έτσι είναι. Πέρασε μέσα από όλη αυτή την αγωνία ο Κωνσταντίνος μου για να φτάσει στο αναστάσιμο φως. Το σώμα του ήταν από καταχνιά και στάχτη και, όταν έφτασε στο τέλος του αγώνα του, έγινε φως και φιλντισι και καθαρισμός.

Για την απομόνωση του σύγχρονου ανθρώπου; Η κρίση μάλλον δεν μας έφερε πιο κοντά...

Όλη αυτή η δοκιμασία της κρίσης θα μπορούσε να μας κάνει λίγο καλύτερους ως ανθρώπους, λίγο πιο σοφούς. Όμως, δεν νομίζω πως έγινε έτσι. Και με πονάει να μιλώ για πράγματα που λάβωσαν τη βασανισμένη πατριδα μας. Όχι, η κρίση δεν μας έφερε πιο κοντά. Μάλλον μας εγκλώβισε σε μια απομόνωση. Σε μια προσωπική θλίψη. Εύχομαι και ελπίζω οι αναστάσιμες μέρες να ρίξουν λίγο από το δικό τους Ακτιστο Φως στα σκοτάδια που μας κύκλωσαν.

Τι σας τρομάζει στην ακατανόητη εποχή μας; Τι έχει αλήθεια η εποχή μας που καμία άλλη εποχή δεν είχε;

Με τρομάζει η λήθη. Και περισσότερο από τη λήθη, ο εθισμός. Κι αυτό που έχει η εποχή μας είναι η απόλυτη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει κανείς την τεχνολογία καταστροφικά.

μονοπάτια τα απάτητα της δικής μου ψυχής κι ακόμα πιο πέρα.

Μέσα από την ποίηση ή το μυθιστόρημα προσεγγίζουμε το αόρατο;

Μέσα από την κάθε στιγμή της καθημερινότητάς μας. Αρκεί να ασκήσει κανείς την αντίληψή του. Γιατί το αόρατο ή μεταφυσικό δεν είναι παρά το συμπλήρωμα του φυσικού, όπως το προσδιόρισε ο Αριστοτέλης στο «Μετά τα Φυσικά». Θα σου δώσω την ίδια απάντηση που είχα δώσει πέρυσι τέτοια εποχή, όταν είχα βρεθεί στη Λίμνο, σε μια αίθουσα τεράστια,